

Asia: VN/24207/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle ulkomaalaislain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Ehdotuksen suoja-aika, jona aikana oleskelulupaa ei saisi peruuttaa, kun työntekijä jää työttömäksi / The proposed term of protection during which a residence permit of an employee who has become unemployed could not be withdrawn

Antaako sääntelyehdotus riittävän pitkän suoja-ajan etsiä uusi työpaikka?

Does the proposed regulation provide a sufficiently long term of protection for holders of work-based residence permits to find a new job?

Ei / No

Perustelut vastaukselle ja muut mahdolliset huomiot sääntelyehdotuksesta

Statement of reasons for the response and other possible comments on the proposed regulation

Insinööriliiton kannan mukaan molemmat ehdotetut ajat ovat liian lyhyitä. Sekä erityisasiantuntijan, EU:n sinisen kortin haltijan, kasvuyrittäjän, yrityksen yli- ja keskijohdon sekä ICT-lain tarkoittaman johtajan ja asiantuntijan kohdalla että myös muiden muualta tulleiden työntekijöiden kohdalla.

Insinööriliiton mukaan mitään aikarajoja ei tulisi säätää, ei ainakaan tuon ensimmäisen ryhmän kohdalla, jolle ehdotettu aika on tällä hetkellä kuusi (6) kuukautta.

Ensimmäiseksi mainitun ryhmän kohdalla aika venyy ehdotuksessakin mainitun mukaisesti kilpailukieltosopimusten, turvallisuusselvitysten että etenkin työnhakuprosessien pituuden vuoksi. 13.8. julkaistun Insinööriliiton ja TEK:in yhdessä kansainvälisille osaajille tehdyn tutkimuksen mukaan (vastaajia yli 1000) lähes joka viidennellä kesti yli kuusi kuukautta löytää uusi työpaikka. Insinööriliiton ehdotuksen mukaan tältä ryhmältä tällainen työnhakua koskeva aika tuli pidentää tai poistaa kokonaan. Jo ehdotuksessakin mainitun Suomen paremman maakuuvan ja vetovoimaisuuden vuoksi.

Toisena vaihtoehtona on ottaa huomioon työsuhteen päättymisen peruste ja ottaa se eri tavalla tässä huomioon, niin kuin esimerkiksi Virossa tehdään (eli että tuotannollisella ja taloudellisella perusteella irtisanottua kohdellaan lievemmin kuin henkilökohtaisella perusteella työsuhteensa menettänyttä.)

Sillä saman tutkimuksen mukaan jo hallitusohjelman ympärillä pyörinyt ja etenkin sen kirvoittama keskustelu on vaikuttanut huomattavasti siihen, missä valossa nämä nimenomaan Suomeen tahdottavat työperäiset maahanmuuttajat Suomen ja sen maankuvan ja vetoimaisuuden näkevät. Tilanne on vastausten mukaan heikentynyt nimenomaan valtiovallan toimien vuoksi, vaikka Suomella huomattavia positiivisiakin ominaisuuksia nähdään asuinmaana kuitenkin yhä myös olevan. Nyt ollaan risteyksessä sen suhteen, mikä tie valitaan ja mihin se Suomen mainetta ja vetoimaa vievät.

Asiaan on viitattu myös ehdotuksessa: Esitys saattaa aiheuttaa kielteisiä mielikuvia työntekijöiden asemaan ja Suomen maakuvaan osaajien maahanmuuton kohteena, mistä on etenkin hallitusohjelman julkaisun jälkeen kesällä ja syksyllä 2023 käyty julkisuudessa vilkasta keskustelua, mikä tehty tutkimus vahvistaa täysin.

Nämä kansainväliset osaajat seuraavat hyvin tarkasti Suomessa käytävää poliittista keskustelua ja moni pitää myös muiden työntekijöiden suoja-ajan rajoittamista vain kolmeen kuukauteen täysin kohtuuttomana ja tämä heidän osaltaan käyty keskustelu on vaikuttanut myös yleisiin näkemyksiin Suomesta asuin- ja työntekomaana. Suunta ei ole ollut positiivinen.

Lisäksi on selvää, että tällaiset ammatilliset eivät jää Suomeen ilman työpaikkaa pitkäksi aikaa, vaan siirtyvät toiseen maahan. Näin on Insinööriliiton näkemyksen mukaan aivan turhaa pelätä, että he jäisivät tänne rasittamaan jollakin tavalla esim. valtion taloutta.

Tällä hetkellä myös tämä esitys toimii sitä vastaan, mitä esimerkiksi tässä ehdotuksessa ja etenkin hallitusohjelmassa tavoitellaan. Hallitusohjelman mukaan työperusteinen maahanmuutto on Suomen talouskasvun ja palvelujen turvaamisen kannalta erittäin tärkeää, mutta että työperusteinen oleskelulupa Suomessa perustuu oikeuteen ja velvoitteeseen tehdä työtä. Kuitenkin jokaiseen työjaksoon liittyy myös aito vaara joutua hetkellisesti työttömäksi, mikä tulee tässä ottaa huomioon luonnollisena työelämäään liittyvänä asiana. Uuden työpaikan löytymiseen vaikuttavat huomattavasti moninaisemmat asiat kuin ne, jotka ovat henkilön omassa hallinnassa. Tämä tulee ottaa etenkin kansainvälisten osaajien kohdalla huomioon.

Ehdotuksen mukaan pienillä ja keskisuurilla yrityksillä työvoiman saatavuusongelmia on ollut 54 %:lla yrityksistä eli 46 % saa riittävästi työvoimaa. Työvoiman saatavuusongelma on merkittävä kasvun este 13 %:lla yrityksistä ja työvoiman saatavuusongelma rajoittaa jossain määrin kasvua 41 %:lla

yrityksistä. Tällaisen lain säätäminen ei tule ainakaan auttamaan ongelmaa, eikä auta Suomea saavuttamaan Talent Boost -ohjelman mukaisia, ehdotuksessa todettuja tavoitteita.

Lisäksi esimerkiksi monet täällä työssä olevat venäläiset ovat esittäneet julkisesti Putinia ja/tai sotaa vastustavia kantoja ja heidän osaltaan paluu entiseen kotimaahan on täysi mahdottomuus jo perheen tai henkilön itsensä oman turvallisuuden kannalta. Tähän tilanteeseen Insinööriliitto ehdottaa harkinnanvaraista poikkeusta, koska esimerkiksi turvapaikan hakeminen vaatii todistettua vaaraa lähtömaassa, mikä usein vaatisi tässä tapauksessa Venäjällä käymistä.

Insinööriliitto muistuttaa lisäksi, että mikään toimenpide, mikä lisää yhteiskunnassa rasistisia näkemyksiä tai mielipiteitä, ei toimi omassa tyhjiössään, vaan asiat ovat täysin yhteydessä toisiinsa. Tämä viittauksena valtioneuvoston toimenpideohjelmaan rasismin torjumisesta ja yhdenvertaisuuden edistämisestä.

Työnantajan ilmoittamisvelvollisuus, kun työntekijän työt loppuvat, ja siihen liitettävä sanktion uhka / Employer's obligation to notify when the employee's work ends and the related threat of sanction

**Onko esitys ilmoittamisen määräajoista 7/10 päivää riittävä?
Is the proposed time limit of 7/10 days for notifications sufficient?**

Ei / No

**Perustelut vastaukselle ja muut mahdolliset huomiot sääntelyehdotuksesta
Statement of reasons for the response and other possible comments on the proposed regulation**

Koska Insinööriliitto vastustaa koko lakimuutosta, ei sillä ole näitä ajanjaksoja koskien erityisesti huomautettavaa.

Onko voimassa olevan sanktiosääntelyn (esim. ulkomaalaislain 186-189 §, rikoslaki) soveltaminen riittävää ilmoittamisvelvollisuuden laiminlyönnistä?

Is the application of the current regulation on sanctions (e.g. sections 186-189 of the Aliens Act, Criminal Code) sufficient for cases where the duty to notify has been neglected?

Kyllä / Yes

**Perustelut vastaukselle ja muut mahdolliset huomiot sääntelyehdotuksesta
Statement of reasons for the response and other possible comments on the proposed regulation**

Koska Insinööriliitto vastustaa koko lakimuutosta, ei sillä ole näitä ajanjaksoja koskien erityisesti huomautettavaa.

Työnteko-oikeuden laajentaminen työvoimapula-aloille ja asetuksenantovaltuutus / Extension of the right to work to sectors suffering from labour shortages and the authorisation to issue decrees

Mahdolliset huomiot sääntelyehdotuksesta

Possible comments on the proposed regulation

Insinööriliiton mukaan on kannatettavaa laajentaa työnteko-oikeuden laajentamista työvoimapula-aloille (kv-osaajia koskien alana etenkin ohjelmistoala), koska se toki lisää mahdollisuuksia työllistyä nopeammin sen jälkeen, kun on jääty työttömäksi.

Insinööriliitto ei kuitenkaan pidä tätä laajennusta koskien ns. hyväksyttävää työttömyysaikaa niin merkittävänä, että sitä voisi pitää suomalaisena ”positiivisena” jäsenmaakohtaisena lisänä esimerkiksi yhdistelmälupadirektiivin säännöksiin.

Muuta lausuttavaa esityksestä / Other comments on the proposal

Mahdolliset muut huomiot esityksestä

Possible other comments on the proposal

Esityksellä tavoitellaan siis, että ulkomainen työvoima pysyisi maassa ja mahdollisen työttömyyden ja sen keston aikana löytäisi uuden työpaikan ja sitä kautta perusteen jatkaa maassa oleskelua.

Nyt tämän säätelykokonaisuuden vaikutus tulee suurella todennäköisyydellä olemaan täysin tämän tavoitteen vastainen, koska Suomen maankuva ei kestä sitä etenkään muun täällä käydyssä keskustelun ja ylipäätään kaikkia ulkomaalaisia kohtaan koventuneen asenneilmapiirin vuoksi; tilanne voi pikemminkin kääntyä sellaiseksi, ettei tänne tahdota tulla tulevaisuudessa enää laisinkaan.

Yhdistelmälupadirektiivin mukaan työntekijän joutuessa työttömäksi lupaa ei saisi peruuttaa työttömyyden ensimmäisen kolmen kuukauden aikana, mutta paremmin säätäminen on mahdollista. Insinööriliitto ei näe mitään syytä sille, miksi asiassa ei tulisi säätää Suomessa paremmin.

Ehdotuksen mukaan ratkaisevassa asemassa kilpailussa osaavasta ja hyväpalkkaisesta työvoimasta tulevat olemaan etenkin kansallisesti säädettävät poikkeukset työntekijän ja työnantajan eduksi EU-alueella. Lisäksi ehdotuksessa odotaan, että korkeasti koulutettuja työntekijöitä koskeva ehdotus kansallisesta sääntelystä pidemmästä kestoista olisi jollakin tavalla positiivinen tekijä Suomen maakuvassa.

Näin asia ei valitettavasti Insinööriliiton ja TEK:in 13.8.2024 julkistetun tutkimuksen mukaan ole, vaan positiivisia toimenpiteitä vaaditaan lisää sekä keskustelun että asenneilmapiirin muuttamiseksi.

Muutoin Insinööriliitto ehdottaa yhdessä TEK:in kanssa tekemänsä tutkimuksen nojalla vaikuttamista kielitaitovaatimukseen myös valtiovallan taholta sekä työpaikkoja koskien että muissa yhteiskunnallisissa tilanteissa. Lisäksi työntekijöiden integraatiota yhteiskuntaan tulee helpottaa, jotta myös piilotyöpaikat löytyisivät esimerkiksi parempien verkostojen kautta helpommin. Tämän asian helpottaminen voi tapahtua sekä työnantajan että valtion toimesta. Tällä hetkellä suurin osa vastaajista on joutunut turvautumaan ainoastaan julkisiin työvoimapalveluihin, joiden hyödyn he arvioivat työpaikan löytymisessä kuitenkin hyvin heikoksi.

Lisäksi etenkin kv-osaajilla oleva erityinen tai erilainen osaaminen tulisi voida tunnistaa ja hyödyntää paremmin ja jonkinlaisia avustavia ja integroivia toimenpiteitä tulisi kohdentaa myös tulijoihin puolisoihin.

Insinööriliiton mukaan on nyt syytä keskittää sekä resursseja että sääntelytoimenpiteitä etenkin positiivisiin ja ihmistä tukeviin toimiin pikemminkin kuin tällaisiin ehdotuksen mukaisiin negatiivisiin toimenpiteisiin.

Ja jos Suomi ei tartu nyt mahdollisuuteen säätää asioista paremmin ja positiivisemmin kuin kilpailijamaat, on peli pian näistä Suomeen haluttavista työntekijöistä hävitty. Lisäksi, jos joku toimenpide tai sääntely osoittautuu myöhemmin epäonnistuneeksi, ei ole varmaankaan mitään estettä säätää asiasta myöhemmin toisin.

Kuten ehdotuksessakin huomautetaan, voi ehdotettu sääntely johtaa siihen, että henkilöä uhkaillaan työpaikan ja samalla elämän Suomessa menettämällä, jos hän esimerkiksi vaatii oikeuksiaan tai lisää palkkaa tai esimerkiksi vain Suomen lainsäädännön noudattamista. Häntä voidaan vaatia myös ottamaan työ vastaan heikommilla ehdoilla kuin mitä esimerkiksi EnterFinland-palvelussa on annettu.

Ehdotuksessa mainitaan, että mm. valvonnassa olisi kiinnitettävä huomiota siihen, ettei työntekijän painostamista esimerkiksi irtisanomisella uhkaamisella esiinny. Insinööriliiton mukaan, jos käy ilmi, että henkilö on joutunut tällaisen toiminnan kohteeksi ja menettänyt työpaikkansa, tulee tällaista henkilöä kohdella tämän ehdotuksen vastaisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että tällaista henkilöä ei ainakaan tule poistaa Suomesta kolmen/kuuden kuukauden sisällä tällaisen työpaikan menettämisestä.

Ja jotta tällaiset tilanteet saadaan selville ja jotta ne jäävät kiinni esimerkiksi tarkastuksissa, tulee pitää huolta valvonnan resursseista, jotka ovat jo nyt hyvin rajalliset. Insinööriliiton mukaan resursseja on lisättävä sekä työsuojelussa että Migrissä.

Ehdotuksen mukaan lupaharkinnassa ja muussa ulkomaalaisvalvonnassa olisi tärkeää varmistaa, että työnteko-oikeuden laajentaminen ei johda hyväksikäyttöön tai työehtojen heikentämiseen. Mahdollisiin haasteisiin ja väärinkäyttöihin on vastattava aktiivisella viranomaistyöllä, mitä Insinööriliitto kannattaa. Riskialaksi mainitaan myös mm. alustatalous, jolla myös Suomeen tulleista kv-osaajista toimii, joten asia on myös heille tärkeä.

Sitä, että sääntelyä ei sovellettaisi ulkomaalaiseen työntekijään, jolla on pysyvä oleskelulupa tai oleskelulupa esimerkiksi perhesiteen perusteella taikka muulla ulkomaalaislain 81 a §:n 1 momentissa luetellulla perusteella, Insinööriliitto kannattaa.

Ehdotuksessa mainitaan myös, että kyseeseen voi myös tulla työn vaihtaminen toiseksi luvan voimassaoloaikana ilman velvollisuutta hakea uutta oleskelulupaa. Tätä ehdotusta Insinööriliitto kannattaa.

Myös sitä, että ulkomaalaislain 145 §:ssä säädettyä kuulemisesta ja 146 §:ssä säädettyä kokonaisharkintaa ei olla muuttamassa, Insinööriliitto kannattaa.

Jauhiainen Maria
Insinööriliitto IL ry